

DE CO₂- PRESTATIE- LADDER VOOR OVERHEDEN EN OPDRACHT- GEVERS

WAT KUNT U MET DE
CO₂-PRESTATIELADDER?

Samen zorgen voor minder CO₂

**“DE CO₂-PRESTATIELADDER
WERKT ECHT! BIJ HET
MINISTERIE I&W ZORGT
DE LADDER ERVOOR
DAT ER STRUCTUREEL WORDT
GESTUURD OP CO₂-REDUCTIE.
EN WE GEVEN HET GOEDE
VOORBEELD: EEN BELANGRIJK
SIGNAAL NAAR DE MARKT EN
ANDERE OVERHEDEN.”**

Richard Hovinga, Projectleider CO₂-Prestatieladder,
Ministerie Infrastructuur en Waterstaat

Wat kunt u met de CO₂-Prestatieladder?

Als overheid, of als opdrachtgever kunt u de CO₂-Prestatieladder op drie verschillende manieren gebruiken:

- 1. Verduurzaam uw (overheids)organisatie**
certificeren op de CO₂-Prestatieladder
- 2. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen**
aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder
- 3. Handhaving**
borging van controle

Nederland en het Klimaatakkoord

Als de Nederlandse overheid serieus werk wil maken van het Klimaatakkoord in Parijs, en in 2050 een klimaatneutrale samenleving wil hebben, is een transitie nodig. Volgens de Energieagenda van het ministerie van Economisch Zaken heeft zo'n transitie alleen kans van slagen als burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, het Rijk én decentrale overheden hier een bijdrage aan leveren. Nederland klimaatneutraal maken is, kortom, meer dan alleen het opstellen van regels en het maken van beleid. Ook overheden gaan aan de slag met het vergroenen van de bedrijfsvoering en de keten. Praktische maatregelen zijn nodig om klimaatdoelstelling te halen. De CO₂-Prestatieladder is een belangrijk instrument om hier concreet invulling aan te geven.

Wat is de CO₂-Prestatieladder?

De CO₂-Prestatieladder is een instrument dat organisaties helpt bij het reduceren van CO₂. Binnen de bedrijfsvoering, in projecten én in de keten. Het instrument wordt gebruikt als CO₂-managementsysteem en als aanbestedingsinstrument.

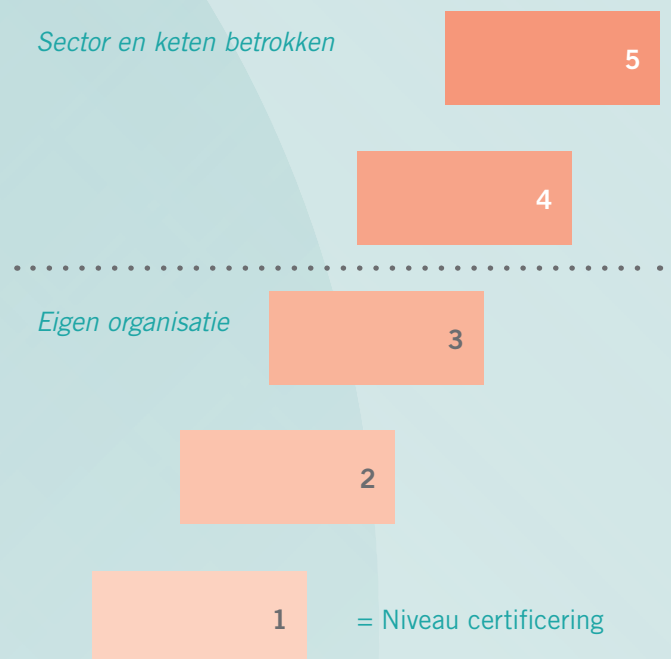
Organisaties die zich laten certificeren volgens de ladder zullen dit ervaren als een investering die zich terugverdient in termen van lagere energiekosten, materiaalbesparing en innovatiewinst.

Het doel van de ladder is organisaties stimuleren om de eigen CO₂-uitstoot inzichtelijk te maken en structureel te zoeken naar nieuwe mogelijkheden om de uitstoot van de eigen bedrijfsvoering en in projecten terug te dringen.

De laddersystematiek in het kort

De CO₂-Prestatieladder is een CO₂-managementsysteem dat bestaat uit 5 niveaus. Tot en met niveau 3 maakt een organisatie werk van haar eigen uitstoot (en alle projecten). Vanaf niveau 4 en 5 wordt er ook werk gemaakt van de CO₂-uitstoot van de keten en sector. Een gecertificeerde organisatie voldoet op een bepaald niveau (en alle onderliggende niveaus) aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder. Deze eisen komen voort uit vier invalshoeken:

- **A - Inzicht:** Het bepalen van de energiestromen en de CO₂-footprint;
- **B - Reductie:** Het ontwikkelen van ambitieuze doelstellingen voor CO₂-reductie;
- **C - Transparantie:** Structurele communicatie over het CO₂-beleid;
- **D - Participatie:** Deelname aan initiatieven in de sector op het gebied van CO₂-reductie.

Elk gecertificeerde organisatie wordt jaarlijks geaudit door een onafhankelijke en geaccrediteerde Certificerende Instelling. Een gecertificeerde organisatie heeft hierdoor gegarandeerd een werkend CO₂-managementsysteem voor de organisatie en de projecten, dat jaarlijks wordt getoetst op ambities, reductie en continue verbetering.

1

VERDUURZAMEN VAN DE (OVERHEIDS) ORGANISATIE

De gecertificeerde Overheid en Opdrachtgever

VOORDELEN VOOR GECERTIFICEERDE OVERHEDEN

Niet alleen bedrijven kunnen een certificaat halen voor de CO₂-Prestatieladder. Ook opdrachtgevers en overheden kunnen een certificaat halen. De gemeente Renkum en het Ministerie Infrastructuur en Waterschap gingen u voor. Gaat u dit jaar met de ladder aan de slag? Hieronder staan de vier voordelen van certificering op een rijtje:

1. Voldoen aan duurzaamheidsdoelstellingen

De **urgentie** voor overheden om hun rol te pakken in de energietransitie wordt steeds groter. Welke duurzaamheidsdoelstellingen heeft uw organisatie? Ligt er een concreet en uitvoerbaar plan om deze doelstellingen te halen?

- Dankzij de CO₂-Prestatieladder geen vage plannen of intenties meer, maar een concreet plan voor het verkrijgen van inzicht en sturen op CO₂-reductie. Uit wetenschappelijk onderzoek van de Universiteit Utrecht blijkt dat organisaties die gecertificeerd zijn op de CO₂-Prestatieladder twee keer zo snel CO₂ reduceren dan het Nederlands gemiddelde.
- Daarmee kunt u gericht toewerken naar **duurzaamheidsdoelstellingen** als energieneutraal of klimaatneutraal.
- Enkele gemeenten moeten voldoen aan de Energy Efficiency Directive (**EED**), de energie audit. Een certificaat op de CO₂-Prestatieladder vanaf niveau 3 geldt als alternatieve invulling van de Energy Efficiency Directive (EED).

2. Inzicht in uw uitstoot

Als opdrachtgevers en overheden echt het gesprek aan willen gaan met hun leveranciers en hun klanten over CO₂-reductie en klimaatneutraliteit is het essentieel dat ze hun CO₂-footprint kennen en de uitstoot in de keten, en dat ze weten wat de knoppen zijn waar ze aan moeten draaien. Dit inzicht biedt de CO₂-Prestatieladder. De ladder geeft niet alleen inzicht in uw uitstoot, maar ook in uw interne processen, het beleid en de ambities.

- De CO₂-Prestatieladder is concreet en meetbaar.
- De Ladder geeft focus: waar zit de grootste uitstoot en waar kunt u het verschil maken?
- De systematiek van de CO₂-Prestatieladder is uniform en gebruiksvriendelijk.
- Uw organisatie stelt haar eigen reductiedoelstellingen op.

3. Bestuurlijk en intern draagvlak creëren

Een van de grootste uitdagingen wat betreft de realisatie van duurzaamheidsplannen is het creëren van draagvlak binnen de organisatie.

- Omdat de Ladder een CO₂-managementsysteem is, is bestuurlijk en intern draagvlak geborgd. Duurzaamheidsambities, maatregelen, beleid en de voortgang hierop moeten door de directie/bestuur besproken en vastgesteld worden.
- Certificering op de Ladder kan daarom een manier zijn om intern dingen voor elkaar te krijgen.

“Onze bestuursraad wordt 2 keer per jaar geïnformeerd over de voortgang en neemt indien nodig besluiten over maatregelen of bijstelling van doelen”.

Richard Hovinga, Ministerie Infrastructuur en Waterstaat

4. Voorbeeldfunctie

Elke overheidsorganisatie heeft een voorbeeldfunctie. Het halen van een certificaat is een belangrijk signaal naar de markt en naar andere overheden: u maakt serieus werk van CO₂-reductie.

2

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD INKOPEN

Aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder

De Nederlandse overheid koopt per jaar voor ruim 73 miljard euro in en heeft daarmee een belangrijke invloed op het klimaat en de maatschappij. Om invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord inkopen maken overheden steeds vaker gebruik van de CO₂-Prestatieladder. Het instrument wordt al door 75 opdrachtgevers (o.a. ProRail, Rijkswaterstaat, Alliander en diverse decentrale overheden) ingezet als gunningscriterium bij aanbestedingen. In een op de tien Europese aanbestedingen in Nederland wordt de CO₂-Prestatieladder gebruikt. Hoe hoger het bedrijf op de ladder hoe hoger het gunningvoordeel bij aanbestedingen. Op deze manier stimuleert u als opdrachtgever bedrijven om actief werk te maken van CO₂-reductie binnen de bedrijfsvoering en in projecten.

Voordelen

- Door gebruik te maken van de CO₂-Prestatieladder als aanbestedingsinstrument pakt de opdrachtgever *verantwoordelijkheid* op het onderwerp maatschappelijk verantwoord inkopen.
- Met de CO₂-Prestatieladder stuurt de opdrachtgever gericht op CO₂-reductie op projecten.
- Het is *niet moeilijk* om de CO₂-Prestatieladder toe te passen bij aanbestedingen.

Hoe werkt gunningvoordeel met de CO₂-Prestatieladder?

ORGANISATIE	INSCHRIJFPRIJS	NIVEAU OP DE LADDER	FICTIEF VOORDEEL	FICTIEVE PRIJS	AANBESTEDING GEWONNEN
A	€ 9,7 miljoen	niet	0%	€ 9,7 miljoen	NEE
B	€ 10 miljoen	3	4%	€ 9,6 miljoen	NEE
C	€ 10,3 miljoen	4	7%	€ 9,58 miljoen	JA: € 10,3 miljoen

3

HANDHAVEN

Borging van controle

De overheid als bevoegd gezag: hoe weet u of een bedrijf zich aan de afspraken houdt?

Als een organisatie een certificaat voor de CO₂-Prestatieladder heeft, dan is controle op (de CO₂-ambities van) deze bedrijven voor u **geborgd**. De CO₂-Prestatieladder is namelijk een geaccrediteerde certificering waardoor beoordeling door een objectieve onafhankelijke partij wordt uitgevoerd.

Voordelen

- Een CO₂-bewust Certificaat vanaf niveau 3 geldt als alternatieve invulling van de Energy Efficiency Directive (EED).
- Er is dus geen extra (eigen) beoordeling nodig bij handhaving op, of samenwerking met een gecertificeerde organisatie.

Waarom aan de slag met de CO₂-Prestatieladder?

- De CO₂-Prestatieladder is hét instrument dat uw organisatie helpt bij het realiseren van ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen.
- Laat zien dat u serieus werk maakt van CO₂-reductie: *Practise what you preach!*
- Uit wetenschappelijk onderzoek van de Universiteit Utrecht blijkt dat bedrijven die gecertificeerd zijn op de CO₂-Prestatieladder twee keer zo snel CO₂ reduceren dan het Nederlands gemiddelde.
- Het is een concrete manier voor het verkrijgen van inzicht in uitstoot, beleid, ambities en voortgang.
- U creëert bestuurlijk en intern draagvlak voor een duurzaam beleid.
- Meer dan 850 organisaties hebben een certificaat voor de CO₂-Prestatieladder en 75 overheden (o.a. ProRail, Rijkswaterstaat, Alliander en diverse decentrale overheden) zetten de ladder in bij aanbestedingen.
- Is de EED Energie-audit voor u van toepassing? Dan hoeft u met een ladder-certificaat vanaf niveau 3 geen EED energie-audit uit te voeren.
- De CO₂-Prestatieladder is door OESO benoemd als Best Practise voor duurzaam inkopen.
- De ladder stimuleert samenwerken en structurele dialoog tussen de publieke en private sector.

‘We hebben het onmeetbare meetbaar gemaakt’

Renkum is de eerste gemeente in Nederland met een certificaat voor de CO₂-Prestatieladder. SKAO sprak met wethouder *Wendy Ruwhof* en beleidsmedewerker *Melanie Hutting* over de groene “schatten”. ‘CO₂-reductie levert je ook geld op. Dat trekt zelfs de grootste pessimist over de streep.’

Tekst: BRIAN HEIKAMP

‘Als je bedrijven vraagt met uitstoot aan de slag te gaan, **dan is het logisch dat je dat zelf ook doet**’

In haar missie om een milieuvriendelijke overheid te worden, klopt de gemeente in 2014 aan bij SKAO. Renkum heeft bij aanbestedingen al ervaringen opgedaan met de CO₂-Prestatieladder van SKAO. De tijd is rijp voor een eigen certificaat. ‘Als je bedrijven vraagt ermee aan de slag te gaan dan is het logisch om zelf ook een certificaat te halen’, zegt Wendy Ruwhof. Ofwel: Practice what you preach.’ De gemeente mikt op negentig procent CO₂ reductie in 2019 en in 2040 wordt helemaal geen CO₂ meer uitgestoten. Eventuele broeikasgassen worden elders gecompenseerd. De gemeente koopt honderd procent groene, in Nederland opgewekte energie in.

Dat is een stevige missie.

WENDY RUWHOF: ‘Klopt, en “klimaatneutraal” zijn, klinkt best abstract, organisaties die zeggen dat ze duurzaam ondernemen, hebben vaak een vaag verhaal. Wij wilden een tastbaar verhaal, laten zien wat je écht doet. Dat hebben we geweten. Het was een crime om het energieverbruik in kaart te brengen. Wist je dat bijna alle gemeenten niet meten, maar gewoon een schatting doen van de hoeveelheid energie die zij verbruiken? Schatten. Dan kun je dus niet hard maken dat je energie bespaart.’

Hoe draagt de CO₂ prestatieladder bij?

WENDY: ‘Het fijne van de CO₂-Prestatieladder is het inzicht in verbruik en de stappen die je moet zetten zijn heel concreet. Hierdoor kunnen we onderbouwen wat we doen. Met als resultaat dat we in anderhalf jaar tijd het onmeetbare meetbaar hebben gemaakt.’

Zoals?

WENDY: 'We hebben slimme meters geplaatst. Digitale energiemeters die inzicht geven in energieverbruik. We kunnen precies zien hoeveel energie we verbruiken voor bijvoorbeeld straatverlichting. Ook hebben we informatie over ons energieverbruik geordend. Dat was rommelig. Een hels karwei.'

MELANIE HUTTING: 'We hadden geen Excelsheetje met een handig overzicht van onze "energievreters". Ook een nadeel: elke inkoper heeft een andere portefeuille. Hierdoor is de één verantwoordelijk voor straatverlichting, de ander voor gemalen. De administratie wordt dus niet consistent bijgehouden. Om overzicht te krijgen hebben we de energiemaatschappijen gevraagd hoeveel wij nu écht verbruiken. Daar hadden ze merkwaardig genoeg geen antwoord op. Ze konden alleen schattingen doen. Kortom: we konden niet nagaan of onze energierekeningen klopten. Puur nattevingerwerk. Met de slimme meters weten we precies wat we verbruiken. We krijgen nu veel creditnota's binnen. En daar worden raadsleden wel enthousiast van.'

Want groen is poen?

WENDY: 'Mijn collega van financiën was blij. Ik durf te zeggen dat iedere gemeente die de ladder wil gaan beklimmen geld gaat besparen. CO₂-reductie dient dus niet alleen het groene doel, het levert je ook geld op. Dat trekt zelfs de grootste pessimist over de streep.'

Hoe krijg je collega's enthousiast?

WENDY: 'We hebben een aantal collega's uitgeroepen tot duurzaamheidsambassadeurs. Een clubje gemotiveerde mensen uit alle lagen van de organisatie. Zij zorgen ervoor dat collega's bewuster worden van duurzaam.'

Waar liepen jullie tegenaan?

MELANIE: 'De bepaling van de boundary (organisatorische grens) was erg lastig. Welke onderdelen van de gemeente moeten wij meenemen voor de certificering? De gemeente Renkum heeft veel zeggenschap regelingen. Het is dus niet te vergelijken met een bedrijf dat kijkt naar financiële en operationele zeggenschap.'

Leg eens uit?

WENDY: 'Bijna iedere gemeente maakt gebruik van minstens twintig gemeenschappelijke regelingen die vaak groter zijn dan de gemeente. Vaak heb je dan maar voor een klein deel zeggenschap. Een goed voorbeeld is een veiligheidsregio met een brandweer, politie en ambulance. Natuurlijk zit een gemeente daarbij. Dat is iets wat je moet faciliteren. Het kan dus voorkomen dat de CO₂-footprint van een zeggenschap groter is dan de gemeente. Een zeggenschap heeft ook zijn eigen directie. Daarom hebben we vooral gekeken naar de mate van invloed. Wij moeten in een bepaalde scope wel echt invloed kunnen uitoefenen.'

Wat doet de gemeente Renkum nog meer aan duurzaamheid?

MELANIE: 'Met de regio voor inkoop van groene energie doen we een aanbesteding. Vanaf 1 januari 2018 gaan wij over op groene stroom: Dan verbruiken we al meteen een stuk minder CO₂. We zijn ook druk met een aanbesteding om al onze verlichting duurzaam te maken. Daarnaast hebben we nog veel maatregelen die in de bedrijfsvoering zitten.'

WENDY: 'We draaien projecten met inwoners zodat zij de wijk kunnen verduurzamen. Denk aan afvalscheiding. Landelijk moeten huishoudens in 2020 75 procent van hun afval gescheiden aanleveren. Wij willen die 75 procent al in 2018 bereiken. We hebben daarvoor een nieuw systeem ontwikkeld waarbij het restafval A. minder vaak wordt opgehaald en B.

'De meeste gemeenten schatten maar wat'

een bedrag betaald moet worden. En alle te hergebruiken stromen worden vaker en gratis opgehaald. Wij weten nu al dat het scheiden van papier binnen één maand met 8 procent is gestegen. En dat is nog maar één stroom. Dat geldt ook voor PMD (plastic, metalen verpakkingen en drankenkartons). Het volume restafval in de gemeente Renkum is daarom ook flink afgenomen.'

WENDY: 'Er is veel interesse voor duurzaamheid in Renkum. Dat merk je bij de diverse bijeenkomsten die wij organiseren voor inwoners. 98 procent van de Renkummers vindt het scheiden van afval belangrijk. Het mooiste? Als een buurman in al zijn enthousiasme het voortouw neemt en mede-inwoners meekrijgt.'

MELANIE: 'Je merkt dat mensen nog enthousiaster worden als ze horen dat het hen ook iets oplevert. Niemand legt zomaar zonnepanelen op het dak omdat het zo mooi staat.'

Hebben jullie tips voor andere gemeenten?

WENDY EN MELANIE: 'Zorg dat je andere afdelingen meekrijgt. Stel een club van ambassadeurs samen van mensen die (van huis uit) al geïnteresseerd zijn in duurzaamheid. Mensen die het écht leuk vinden. Dat werkt beter dan één duurzaamheidsmanager die in zijn eentje de hele organisatie moet "opwarmen".'

OVER SKAO

De Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen (SKAO) is eigenaar en schemabeheerder van de CO₂-Prestatieladder. SKAO is onafhankelijk en verantwoordelijk voor het beheer en de doorontwikkeling van de CO₂-Prestatieladder. Daarnaast functioneert de stichting als helpdesk en kunnen we u verder helpen met alle vragen over de CO₂-Prestatieladder. Dit jaar organiseert SKAO een aantal Roadshows met als thema de CO₂-Prestatieladder voor Overheden en Opdrachtgevers.

MEER INFORMATIE?

Neem contact op met
Maud.vastbinder@skao.nl

CONTACT

Zuilenstraat 7a
3512 NA Utrecht
+31 (0)30 711 68 00
www.skao.nl

